

TÕE HÄÄL

TEID OTSIVAD OMAKSED

Hergauk, Hulda Jüri t. Otsib ema Liisa Hergauk, kes elab Tallinnas, Rähni tn. 6—5.

Kiudorf, Viktor Aleksandri p. Otsib õde Vally Kiudorf, kes elab aadressil: Rāpina rajoon, Veriora sidejaoskond.

Kustavus, Marie. Otsivad vanemad. Nende aadress: Tõrva rajoon, Helme külanõukogu, «Kalevi» kolhoos. Jüri Kustavus.

Laus, Arnold. Otsib ema Maria Laus, kes elab aadressil: Orissaare. Kadariku postkast.

Liivrand, Henn. Otsib ema Elsa Liivrand, kes elab Loksas, Rahu tn. 18.

Lohu, Ain. Otsib ema Liide Lohu, kes elab aadressil: Rakvere rajoon, Tudu küla.

Pirit, Erich ja Seljamägi, Arnold. Otsib Marie Seljamägi, kes elab aadressil: Keila rajoon, «Uue Elu» kolhoos.

Sein, Arno Eduardi p. Otsib ema Sinaida Sein, kes elab Tallinnas, Katusepapi tn. 29—5.

Soom, Heimar. Otsivad vanemad, vennad ja õed. Teatada vennale aadressil: Pärnu, Kingissepa tn. 38—7. Hermann Soom.

Toiger, Joosep. Otsib tütar Ellen Toiger. Tema aadress: Rakvere rajoon, Mõdriku Põllumajandustehnikum.

Tsuppur, Alfred Jakobi p. Otsivad abikaasa ja tütar. Teatada aadressil: Misso sideagentuur. Magda Tsuppur.

Viira, Elmar. Otsib ema Maali Viira, kes elab aadressil: Abja rajoon, «Võidu» kolhoos.

Vomm, Joann. Otsib poeg Hans perekonnaga. Teatada aadressil: Põltsamaa rajoon, Kursi sideagentuur, «Leegi» kolhoos. H. Vomm.

JÜRI LEHTME!

Armas ristiisa. Oleme Sind varemgi otsinud, kuid seni pole see tulemusi andnud. Paar nädalat tagasi, kui olin jällegi Nissis tädi Elviinel, Sinu naisel ja tütrele Ellel külas, võtsime nõuks kasutada ajalehe «Tõe Hääle» abi. Kirjutamine usaldati seekord mulle, et ehk on minul Sinu otsimisel rohkem õnne. Sinu abikaasa ootab Sind väga, sa-

muti ootavad Sind Elle, vennad ja õde. Elle on nüüd abielus, tal on kena väike tütreke. Külle on praegu aastane, ta on minu risti tütar. Nii et oled nüüd juba vanaisa. Meeldib Sulle?

Elviine ja Elle elavad hästi. Praegu ehitavad nad Nissi endale maja. Ja seal on ka Sinule ruumi. Sinu ema ja isa elavad endiselt Riisiperes. Nad on vanaks

jäänud ja hallipäised, kuid nemadki ootavad Sind tagasi. Siis oleks ju meie pere sajaprotsendiliselt koos. Vennad Juhan, Gustas ja Valter töötavad Nissil lähedal Saia sovhoosis. Kaarel aga on Vanamõisas metsavaht.

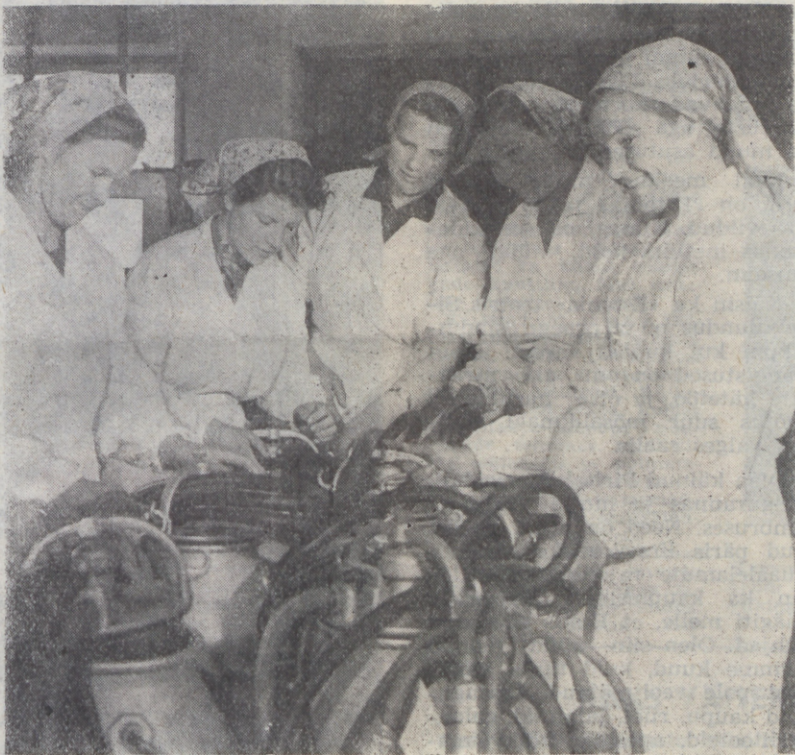
Sageli käime kõik Nissis koos. Tulevad Sinu vennad ja õde perekondadega, isa ja ema ja ka minu vanad. Minu isa tuleb Sind kui oma head sõpra sageli meelde. Olite ju mõlemad suured õllemeistrid. Koosviimiste ajal ütles isa õlekannu juures sageli: «Oleks Jüri ka nüüd siin!»

Ka mina olen nüüd abielus. Mul on tore nelja-aastane laps. Mees töötab Kohaliku Majanduse Ministeeriumis transporditöölise. Teenistus on tal hea, saab üle 1200 rubla kuus palka. Mina olen kodune, mehe teenistusest jätkub küllaldaselt.

Kirjutada ja rääkida Sulle oleks palju. Kuid mine tea, kas kiri jõuab Sinuni. Jääme ootama, et annad endast elumärki, loodame seda väga.

Minu aadress: Tallinn, Toompuiestee 18—6-b.

Helga Koidumets

Tartu rajooni «Külva» kolhoos sai 1958. aastal iga 100 ha põllumajandusliku maa kohta 314,4 ts piima ja iga 100 ha põllumaa kohta 55 ts sealiha.

Pildil: «Külva» kolhoosi lüpsjad (vasakult) E. Ringinen, M. Rakk, M. Krimp, H. Petsman ja A. Tamm teevad ettevalmistusi lüpsiks.

Uus ravimpreparaat

Tallinna Farmatseutiline Tehas organiseerib esmakordselt Nõukogude Liidus katselist uue ravimpreparaadi tootmist rästiku mürgist, mida võib edukalt kasutada lihaste, liigeste ja närvide reumaatiliste haiguste ravimisel.

Esiõlgseid kliinilised katsed on näidanud selle ravimi väärtuslike terapeutilisi omadusi.

Spetsialiste keemia- tööstusele

Kohtla-Järve Keemia-Mäetehnikum valmistab ette noori spetsialiste vabariigi keemiatööstusele ja kaevandustele. Tänavu lõpetab kooli järjekordne lend tehnoloog, mehaanikuid, mäe- ja soojustehnikuid.

Praegu käivad ettevalmistused uute õpilaste vastuvõtmiseks. Uuel õppeaastal alustavad siin õpinguid sajad tütarlapsed ja noormehed.

Külaline Ungarist

Seoses Ungari Rahvavabariigi kujutava kunsti näituse avamisega Tartus saabus Tallinna noor ungari kunstnik Janos Blaski.

«Mul on väga hea meel,» ütles Janos Blaski, «külalastada jälle kaunist ajaloolist Tallinna. Esimest korda viibisin siin 1955. aastal pärast Repini-nimelise Leningradi Kunstiakadeemia lõpetamist. Oppisin seal koos eesti kunstniku Olav Männiga. Vanasse ja kuulsasse ülikoolilinnas Tartusse sõidan nüüd esmakordselt.»

Pärast lühiajalist peatust vabariigi pealinnas sõitis kunstnik Tartusse, kus ta viibis paar päeva.

Lühidalt

• Looduskaitse päeval kogunesid Viljandi rajooni Loodi algkooli õpilased kooli parki. Igaühel oli kaasas puu või ilupöösas, mille ta istutas parki oma nimele.

• 21. juunil korraldatakse Aa rannas Kohtla-Järve linna laulupäev, millest võtavad osa ka külaliskoorid Tartust, Võrust, Saaremaalt ja Jõhvest.

• Praegu ehitatakse Tallinna Balti vabariikide suurimat ujumisbasseini, mille mõõdud on 50x20 meetrit.

• Tartu põllutööstus tehase «Võit» peainsener Leonid Teder konstrueeris uut tüüpi kartulivõtmisemasina, mida hakati nüüd tehasel seeriaviliselt tootma.

• Järva-Jaani kultuurimajas toimus pidulik koosolek, kus põllumajanduse mehhaniseerimise koolide

Rahvusvahelistel teemadel

Hea tahte katsumus

Nelja suurriigi välisministrite nõupidamine Genfis on kestnud üle nädala. On olnud ametlikke istungeid ja arvukalt mitteametlikke kohtumisi, nõupidamisi ja arvamustevahetusi ministrite ja delegatsioonide nõuandjate vahel. Oigusega on nimetatud nõupidamise esimest nädalat poolte plaanide ja kavatsuste selgumise ajaks: positsioonid on tõepoolest selgeks saanud.

Poolte vahel juba enne nõupidamist saavutatud kokkuleppele toetudes tõstis NSV Liidu välisminister A. Gromõko kohe pärast delegatsioonide nimel avalduste tegemist üles Saksamaaga rahulepingu sõlmimise küsimuse.

Oma kõnes märkis NSV Liidu välisminister, et kuigi sõjast on möödunud 14 aastat, ei ole ikkagi veel jõutud rahuliku reguleerimiseni Saksamaa ja endise Hitleri-vastase koalitsiooni vahel, kuhu kuulusid enamik Euroopa maid ja paljud teiste maailmajagude riigid. Möödunud sõjast pärast jäänud lahendamata küsimused lasuvad raske koormana riikide suhetel, kujutades endast paljude lahkkelide alatist allikat.

NSV Liit aitas saksa rahva antifasistidel, demokraatlikel jõududel ellu viia Potsdami konverentsi otsuseid Ida-Saksamaa territooriumil, mille arenemise eest ta kandis vastutust liitlaskontrolli perioodil. Ta tegi seda samasuguse ustavuse ja järjekindlusega, nagu ta täitis oma liitlaskohustusi hitlerliku Saksamaa vastu peetud sõja aastail. Lääne-Saksamaal aga ei likvideeritud, nagu Potsdami kokkulepe seda nõudis, pinda, mis minevikus toitis Saksa militarismi, seal on võim ja mõju nende käes, kes truult teenisid natsistlikku režiimi. Saksa FV valitsuse praeguses poliitikas on paljud suunatud sellele, et üles kruvida rahvusvahelist pinevust, Lääne-Saksamaal kõlab jällegi territoriaalsete ambitsioonide teiste riikide aadressil. Säärastes tingimustes on muutunud veelgi aktuaalsemaks vajadus sõlmida Saksamaaga rahuleping, mis oleks ühtlasi kogu Saksamaa rahuarmastava arenemise kindlaks garantiiks.

NSV Liidu välisminister esitas Genfi nõupidamisele ametliku dokumendina Nõukogude projekti Saksamaaga rahulepingu jaoks, mis lääneriikidele on juba teatavaks tehtud Nõukogude valitsuse nootides 10. jaanuarist ja 2. märtsist s. a. Kujunenud reaalsest olukorrast lähtudes teeb NSV Liit ettepaneku sõlmida rahuleping kahe Saksa riigiga, kui aga rahulepingu allakirjutamise momendiks moodustatakse Saksa konföderatsioon, siis selle konföderatsiooniga, samuti Saksa DV ja Saksa FV-ga. Rahulepingu sõlmimisel saaks Berliini küsimus Saksamaa üldise rahuliku reguleerimise koostisosaks. Rahulepingu allakirjutamisega lan-

gevad loomulikult ära neljapoolsed kokkulepped, mis määrasid Saksamaa ja sealhulgas Berliini valitsemise ning okupatsiooni all hoidmise korra. Seega okupatsioonirežiim, mis seni veel säilib Lääne-Berliinis, lakkaks olemast ja likvideeritaks pind, mis tekitab teravaid hõõrumisi riikide vahel. Kuni taastatakse Saksamaa ühtsus ja Berliin saab uuesti ühtse Saksa riigi pealinnaks, teeb NSV Liit ettepaneku anda Lääne-Berliinile demilitariseeritud vabalinna staatus. Seejuures on NSV Liit valmis koos teiste asjaosaliste riikidega välja töötama vastavad garantiid Lääne-Berliinile soovitatava staatuse tagamiseks.

Kui küsida, ütles A. Gromõko, missugune on selle projekti peamine eelis, siis peab vastama järgmiselt: Nõukogude projekt Saksamaa rahulepingu jaoks annab kindla tagatise niihästi hitlerliku agressiooni endiste ohvrite julgeolekule kui ka saksa rahvale endale, kellel minevikus tuli korduvalt maksta miljonite inimelude hinda saksa militaristide veriste avantüüride eest.

Seejärel esitas riigisekretär Chr. Herter Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa valitsuse ettepaneku, nn. «kompleksplaan». Selles on üksteisega liidetud paljud küsimused: Saksamaa taasühendamine, Berliini küsimus, julgeolek, Saksamaa probleemi rahulik reguleerimine, desarmeerimine. Seejuures rõhutas Chr. Herter, et kõik selle plaani osad on omavahel seotud ja plaani tuleb arutada kui ühtset tervikut.

Nii siis: selle asemel et üksteise järel likvideerida Ida ja Lääne vastuolusid, kõige pakilisematest ja lahendamiseks küpsetest küsimustest alates, on kolme suurriigi plaanis need vastuolud üheks sassaetud sõlmeks kokku tõmmatud. Juba ainuüksi see, et Saksamaa rahuleping ja Berliini küsimus on lääneriikide ettepanekutes sõltuvusse seadud Saksamaa ühendamisest, muudab selle plaani otsitaks ja selliseks, mis tuleb vastu ainult Saksa FV nendele ekstremistlikele ringkondadele, kes tahaksid ka edaspidi blokeerida kokkuleppele jõudmi-

(Järg 4. lk.)

Helga Koidumets omapoja Raivoga

Elva koduloomuuseumi väljapanekud täienevad pidevalt. Pildil: muuseumi töötaja August Luiga eksponaate korrastamas.

KAHU ON NEIST TÜHJAJOOKSNUD NELJATEISTKÜMNEST AASTAST

Nõmmel, Liiva tn. 18, nägus majas keset aeda, lillepeenraid ja puid elab Anna Uritam. Ta armastab päikest ja valgust, ning siin on seda rikkalikult. Kuid veel kümme kuud tagasi...

New York. Madal niiske kaja-mehekorter, mille aknad on liibunud otse vastu kõrvalmaja müüri. Ei valgust ega päikest. Nii kestis see ühtesoodu neli-teist aastat. Siis elas Anna Uritam Ameerika Ühendriikides. Neliteist aastat ilma päikeseta, ilma kodumaata, ilma omasteta.

Möödunud aasta 26. septembril saabus Anna Uritam kodumaale tagasi. Kohtasin teda kodus, Nõmmel, kus ta koos miniaga parajasti oli ametis lilled kastmisega. Ja neid on seal tõesti rohkesti. Peagi istusime nende mugavalt korteris ning Anna Uritam, kes võttis jutulõnga enda kätte, hakkas rääkima oma elust võõrsil, tagasisõidust ja esimestest muljetest sünnimaal.

«Võõrsil olles tundsin alati kojuigatsust, kuid tagasispõrdumise mõte võttis kindlad piirjooned alles pärast seda, kui sain teada, et mu pojad Eestis elavad, ning kui olin astunud nendega kirjavahetusse.

Vanem poeg Kurt ja tema naine palusid mind tungivalt sõita kodumaale nende juurde,» rääkis Anna Uritam. «Nad kirjutasid mulle oma elust ja tööst päris üksikasjalikult. Ja nii saatsingi Nõukogude Liidu saatkonnale Washingtonis kirja, kus palusin anda mulle juhendeid, kuidas saaksin võõrsilt tagasi pöörduda Eestisse. Vastus tuli kohe koos näpunäidetega ning mulle lubati anda sissesõiduluba Nõukogude Liitu.

Arvasin, et kõik on korras,

kuid takistused tulid sealt, kust ei osanud neid oodatagi. Kui minu koju sõidukavatsust teatavaks sai, muutusin n. ö. politsei valvealuseks. Sageli tuldi koguni koju mind mõjutama, et ma ei sõidaks. Kodumaal ootavat mind nälja ja Siber.

Kuid uskusin oma poega. Mõlesin, et tohoo hullu, ega siis mu oma poeg hakka mulle halba soovima. Jäin oma soovis kindlaks. Kuid alles poole aasta pärast õnnestus mul saada väljasõiduluba.

Edasi läks kõik lihtsalt. Soome laevaga sõitsin New Yorgist Helsingisse, sealt Leningrad, kus meid võtsid soojalt ja südamliselt vastu ühiskondlike organisatsioonide esindajad. Meid varustati siin Nõukogude rahaga esialgsete väljaminekute jaoks.

Järgmisel päeval, s. o. 25. septembril, alustasin kauaoodatud sõitu Tallinna. Ja ma ei eksin, kui ütlen, et tähtsamat sündmust kui see, pole mu elus varem olnud. See sõit jääb igaveseks meelde.

Hommikul saabusin Tallinna. See oli unustamatu vastuvõtt. Olime jällegi kõik koos, mina ja mu armsad pojad. Uuesti midagi näha ja mõelda suutsin alles autos, kui hakkasin sõitma Nõmme poole, sinna, kus ootas mind kodu, oma kodu.

Ja Tallinn. Nägin, et ta oli tohutult kasvanud, ilusamaks ja hoopiski nooremaks muutunud. Kogu tee Pärnu maanteelt kuni meie eluaseme viiksasid mööda uued mitmekorruselised moodsad majad, suured kaup-

lused, kõnniteede äärde istutatud ilupuud, uued autobussid ja sõiduaudod. Niisugust tihedat liiklemist polnud ma Tallinnas varem näinud.

Järgmistel päevadel tutvusin Tallinnaga juba põhjalikumalt. Uusi tänavaid on palju juurde sisenenud. Isegi Tartu, Pärnu ja Narva maantee pole kaugeltki enam endised. Puuelamud on andnud ruumi ilusatele kõrgetele kivihoonetele, kus asuvad töölise mugavad korterid, alumistel korrustel aga sööklad, kauplused ja muud asutused.

Eriti meeldis mulle see, et turg on «Estonia» teatri juurest ära viidud. Kunagi oli see südalinnas inetuim koht, nüüd aga ilusaim.

Käisin ka «Estonia» teatris. Sissekujundus on tal praegu esinduslikum kui kunagi varem. Laekauunistused on oma ala meistrite kätetöö, ja otse haruldaset mõjus suur mosaiikmaal endises valges saalis.

Olen käinud Pirital, Meriväljal, Pelgurannas ja mujal Tallinna ümbruses. Need on nüüd kasvanud päris linnakesteks, individuaalelamute rajoonideks. Käisin ka kauplustes. Ameerikas räägiti melle, et Eestis on poed tühjad. Olen siin nüüd elanud kümme kuud, kuid tühja kauplust pole veel näinud. Igasuguseid kaupu, riidet, jalatseid, galvaniseeritud, apelsine, kõrvikvõimalikke marjamahlu, fotoaparaate, mootorrattaid, konserve jne. jne. on kõikjal külluses. Ja pealegi on minu äranägemise järgi praegu kauplusi oma kolm-neli korda rohkem kui enne sõda. Palju on ka Tšehhoslovakkia, Saksa, Ungari, Hiina, Poola ja teiste välismaa tooteid.

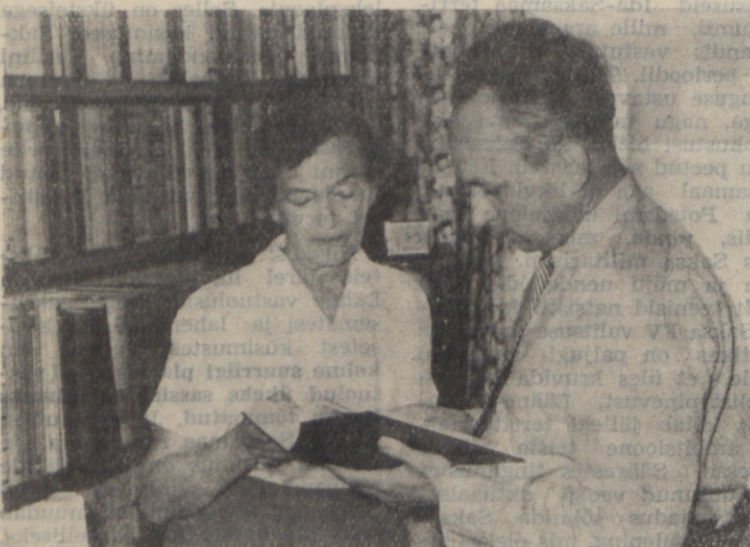
Vaatad ja mõtled, et elu on siin veelgi parem kui poeg mulle kirjades rääkis. Ja nii ka tema enda elu. Nad töötavad mõlemad naisega raadiotehases «Punane Ret» ning teenivad kuus keskmiselt 2500 rubla. Arvestasin, et praeguste hindade juures vastab see 200–250 kroonile.

Olen oma eluga rahul nagu varem mitte kunagi. Kahju vaid reist tühjojooksnu neljateistkümnest aastast.

Me rääkisime veel paljustki muust, tema poja õpingutest ülikoolis, eesotsustavast suvitamisest, Anna Uritame tuttavatest, kellega ta on Tallinnas kohtunud, ja ka nendest tuttavatest eestlastest, kes veel praegu viibivad võõrsil ilma koduta, ilma kodumaa päikeseta.

Anna Uritamel on nüüd päikest, tal on pere ja kodu, ta elul on uus sisu.

A. PUNG

Anna Uritam koos poja Kurdiga

Väliskirjanike teoseid eesti keeles

Aasta algusest on Eesti Riiklik Kirjastus teinud vabariigi lugejaskonnale emakeeles kättesaadavaks mitmete välismaalaste kirjanike teoseid. Sarjas «Suuri sõnameistreid» on ilmunud silmapaistva tšehhi kirjaniku A. Jirāšeki ajalooline romaan «Kõikide vastu», prantsuse kirjaniku Stendhali teos «Parma klooster», XIX sajandi inglise kirjanduse tuntud satiiriku W. Thackeray populaarsemaid romaane «Edevuse laul» kahes köites ning teise inglise kirjaniku Ch. Brontë romaan «Jane Eyre».

Sarjas «Maailm ja mõnda» ilmus tšehhi kirjanike J. Hanzelka ja M. Zikmundi kolmeköitelise teose «Aafrika. Unelmad ja tegelikkus» II köide.

Kõigi nende raamatute tiraaž on 30 000 eksemplari.

Seiklusjutte sarjas anti välja 35 000-lises tiraažis prantsuse kirjaniku H. Malot' teos «Perekonnata».

Saksa kirjanike teoste on käesoleval aastal eesti keeles ilmunud H. Fallada «Igaüks suure omaette» (tiraaž 15 000 eks.) ja Erich Maria Remarque'i uus romaan «Aeg antud elada, aeg antud surra» (tiraaž 30 000 eks.). Aasta algul andis Eesti Riiklik Kirjastus välja ameerika suure humoristi-realisti Mark Twaini ühe parema romaani «Jänki kuningas Arthuri õukonnas» (tiraaž 20 000 eks.) ja itaalia kirjaniku Vasco Pratolini jutustuse «Vaeste armastajate kroonika».

Nagu eeltoodust nähtub, ilmuvad Nõukogude Eestis ilukirjanduslikud teosed 10–20 korda suuremas tiraažis kui kodanlikus Eestis, kus isegi Nobeli preemia laureaatide ja nn. «Looduse kuldraamatu» sarjas oli raamatute tiraaž keskmiselt 1500–2000, mõnede teoste osas aga koguni kõigest 500 eksemplari.

Käesoleva artikli lugejaist mäletab nii mõ-

nigi, kuidas omal ajal seisid raamatukaupluste riulitel aastate viisi teosed, mis pikisilmi ja sageli asjatult ostjat ootasid. Ja ometi olid nende teoste tiraažid üpris väikesed. Nüüd aga on meil kujunenud iseenesestmõistetavaks, et paari-kolmekümnetuhandelised tiraažid realiseeritakse paari-kolme kuu, mõnikord isegi nädala-poolteise jooksul. Näiteks Tallinnas asuv vabariigi suurim raamatukauplus (Pärnu mnt. 10) on ostjaid pidevalt tulvil. Ja mitte ainult see kauplus. Üldse realiseeritakse Tallinnas ca 40 protsenti Eesti Riikliku Kirjastuse ja kirjastuse «Eesti NSV Kunst» toodangust. See aga tähendab, et ainuüksi meie vabariigi pealinnas ostab elanikkond raamatuid kuni kümme korda rohkem, kui neid osteti kogu kodanlikus Eestis.

Arvesse võttes raamatute suuri tiraaže ning asjaolu, et praegu on Eestis ligi 750 riiklikku raamatukogu,

võib julgesti väita, et ka väljaspool Tallinna realiseeritakse raamatuid mitmekordselt rohkem kui aastat 20 tagasi. Selle väite kinnitamiseks lubatagu tuua järgmised andmed. Kõigist teostest, milles on juttu eespool, realiseeriti, sõltuvalt iga üksiku väljaande tiraažist, Tallinnas 4500–13 200 eksemplari, Tartus 1400–3700, Pärnus 550–1500, Viljandis 360–1000, Rakveres 300–700, Kohtla-Järvel 220–470, Võrus 150–440 ja Valgas 150–300 eksemplari. Peale selle on vabariigi kõiki raamatukogusid kirjandusega varustav asutus «Bibkollektor» realiseerinud igast ülalmainitud teosest keskmiselt üle 2000 eksemplari. Järelikult on nõukogude korra ajal raamat muutunud kättesaadavaks meie vabariigi kõige laiematele rahvahulkadele nii linnas kui ka kolhoosikülas.

G. VALGMA,
Eesti Riikliku
Kirjastuse direktor

Tallinn. Toiduainetekauplus Tõnismäel

Õndsad on need, kes vaimust vaesed

«...Vaesed tallinlased! Selleks et leiba osta, peavad nad jooksuma ühest linna äärest teise, kuna leiba müüakse ainult 33 kaupluses. Sellegipoolest on õnnelikud need, kellel on kodus ahjud ning kellel õnnestub kuskilt jahu hankida, sest siis saavad nad kodus leiba küpsetada...»

«...Häda suitsumeestele! Tubakatooteid müüakse Tallinnas ainult kolmes kaupluses. On loomulik, et seal on suure tungi tõttu ja tubaka vähesuse tõttu tubakatooteid raske osta. Meil pole kahjuks täpset informatsiooni, kas Tallinnas suitsetatakse tubakapuduse tõttu vaht-ralehti või mõne teise puuliigi omi...»

«...Kõige katastroofilisemas olukorras on Tallinnas naised. Terve linna kohta müüakse naiste pesu ainult ühes kaupluses. Sellegipoolest on need naised õnnega koos, kellel veel vanast ajast pesu jäänud. See on küll pisut moest läinud, aga mis sa ikka teed, kui kaupluse ukse taga on 140 000 naist sabas (rahvaloenduse andmete järgi on Tallinnas elanikke 280 000, küllap vist pool neist on naissoost). Sukki ja sokke müüakse ainult neljas kaupluses...»

«...Tallinnas on ainult mõned taksoautod ning selleks, et autot saada, tuleb oodata tundide kaupa. Ka Tallinna külastajatele ei anta asu. Selleks et hotelli saada, tuleb täita sissekirjutamise leht, kus nõutakse andmeid ka esivanemate kohta. Igas numbris on sisse seatud mikrofon, mille tõttu seal võib ainult norsata, mitte juttu ajada...»

«...Iga inimese kohta, alates algkooli astumisest kuni surmani, peetakse raamatut. Kontrollitakse, kas sa käid klubis, kas sa istud punanurgas, kas sa käid raamatukogus, kas sa oled nõus pühapäeviti tasuta töötama jne. Kui selles raamatus kellegi lahtrites seisavad miinused, kaob see varsti Tallinnast. Iga Tallinnast lahkuva inimese asemele tuuakse mõni asiaat...»

«...Kuid ka pärast surma ei saa tallinlane olla rahulik. Kuna puusärkidega on raskusi, siis tuleb oodata vahel nädalaid, enne kui sind maetakse...»

Lugupeetud lugeja, sa ütled kindlasti, et ülaltoodu on põrunud aju sünnitus. Me ei hakka sellele vastu vaidlema. Igatahes võtsime kõik ülalnimetatud «faktid» mitme vaimuhaige päevikust, vaid USA-s ilmuvast ajalehest «Vaba Eesti Sõna», kus pealkirjade «Met-siku Lääne tõeline pale», «Sõitis New Jersey Illinoisi ja püüdis

seal kägistada sheriffi» jne. vahel on ära toodud nimetatud «pärl», mis olevat Tallinnast «erikanaleid» mööda jõudnud Läände.

Omalt poolt tahaksime «Vaba Eesti Sõna» toimetajatele soovitada, et kui nad järgmine kord hakkavad paberile panema selletaolisi «Tallinnast erikanaleid mööda saabuvaid kirju», siis võiksid nad välja mõelda midagi eksoteilisemat, näiteks, et Tallinnast on kõik elanikud välja saadetud ning nende asemele on toodud pingviinid, kes hakkavad teenindama lendavate aatomitaldrikute baasi, et Tartu Riikliku Ülikooli hoone on sunniviisiliselt viidud uudismaadele ning et vastavalt uuele koolikorraldusele peavad õpilased kooli tulema roomates.

Kui niimoodi edasi lastakse, siis pole imeks panna, kui lähemal ajal teatatakse «Vaba Eesti Sõnas», et selle lehe toimetajad A. Waldman,

Kelle leib, selle laul

«Vaba Eesti Sõnal» on mitte ainult vabadus, vaid ka kohustus mustata kodumaad.

J. Jenseni joonistus

E. Ernits, H. Raudsepp jt. sõitsid New Yorgist Chicagosse ja püüdis seal meeltesegaduses pureda kohapealseid sheriffe, nagu seda tege meeltesegaduses eestlane August Jürgens, kes, nagu teatatakse mainitud «Vaba Eesti Sõna» number, «sõitis New Jersey Illinoisi ja püüdis seal kägistada sheriffi».

August Jürgensist võib aru saada, sest «Vaba Eesti Sõna» toimetajate vaimusünnitus lugedes võib kergesti peast nikastuda. Kuidas aga aru saada toimetajatest enesest? Küllap vist on nad oma motoks valinud tsitaadi piiblist selle kohta, et õndsad on need, kes on vaimust vaesed!

L. MAND

Uusi filme Tallinna Kinostuudiolt

Viimase viie aasta jooksul on eesti kinokunst teinud suuri edusamme. Kui esimestel aastatel oli raskusi stsenaariumidega, siis on viimasel ajal sellest kitsaskohast üle saadud. Uute filmistsenaariumide loomisel töötavad August Jakobson, Vladimir Beekman, Robert Valdlo, Mai Talvest ja paljud teised. Praegu teeb Tallinna Kinostuudio ettevalmistusi kirjanike Aadu Hindi ja Egon Ranneti filmistsenaariumide ekransiseerimiseks. A. Hint käsitleb oma stsenaariumis «Veealused karid» eesti kalurite elu tänapäeval, Egon Ranneti stsenaariumi järgi vändatavas filmis näidatakse Balti soojuselektrijaama ehitajate elu.

Lisaks sellele on Tallinna Kinostuudiole andnud nõusoleku filmistsenaariumi kirjutamiseks kirjanik Hans Leberecht. Koostööst kinoga on huvitatud ka Johannes Semper jt.

Tänapäevateemaliste kinostsenaariumide saamise kõrval pöörab kinostuudio suurt tähelepanu ka eesti kirjanduse klassika ekransiseerimisele. Siin on esmajärjekorras kavas Mait Metsanurga «Umera

Filmigrupp töö

jõel» ja August Kitzbergi «Libahunt». Juttu on olnud ka Ed. Viide «Mahtra sõja», Anton Hansen-Tammsaare «Tõe ja õiguse» jne. filmimisest. Näitejuht Voldemar Panso ja kinorežissöör

Kalju Kiisk kirjutavad stsenaariumi Oskar Lutsu «Kevade» motiividel. Seega võime juba lähemal aastatel näha kinokraanidel meie kirjanduse klassika välja paistvamaid teoseid. R. MEOMA

Ookeanitagusele näitusele

Eeloleval suvel korraldatakse Moskvas Ameerika Ühendriikide ja New Yorgi Nõukogude Liidu näitus, mis avatakse 30. juunil. Ookeanitagusel näitusel võivad küllalised tutvuda nõukogude rahva igapäevase eluga, alates metetest riikliku korralduse, territooriumi, elanikkonna ja loodusrikkuste kohta ning lõpetades töötajate tervise eest hoolitsemisega. Näituse üheksa osakonda hõlmavad paljud teaduse, tehnika ja kultuuri valdkondi.

Teaduslikku tööd tutvustavad materjalid annavad ülevaate NSV Liidu Teaduste Akadeemia ja tema institutide tööst. Selles osakonnas näevad külastajad ka kolme Nõukogude kunstliku Maa kaaslase makette.

Keskne koht antakse näitusele materjalidele ja seadmetele, mis tutvustavad aatomenergia kasutamist rahulikul otstarbel. Külalised saavad teada, kuidas kasutatakse isotoope nõukogude tehnikas, meditsiinis, bioloogias ja põllumajanduses. Eksponeeritakse ka aatomielektrijaamade makette ja aatomijäälõukujat «Lenin» mudel.

Näitusel New Yorgis saavad ameeriklased tutvuda kõrge tehnilise arengu tasemega Nõukogude Liidus. Külalised näevad seal

makette Stalingradi hüdroelektrijaamast, metallurgiakombinaatidest, sünteetilise kautšuki tehastest, uusimatest tööpinkidest, allmaakombainidest ja teistest masinast. Vastavad stendid tutvustavad ulatuslikku elamuehitust Nõukogude Liidus.

Ka Eesti tööstusettevõtete tooteid eksponeeritakse NSV Liidu näitusel. Nii saatis Tallinna Klaverivabrik hiljuti teele kontsertklaveri «Estonia», mille

Kunstnik E. Reemetsa kavandi järgi valmistatud viikingite laeva kujutusega mapp

KAKS VÄITEKIRJA

Eesti NSV Teaduste Akadeemia tehniliste ja füüsikaliste-matemaatiliste teaduste osakonna nõukogu avalikul koosolekul 23. mail kaitsi kahte väitekirja. Teemal «Eesti põlevkivi koksistatise jääkide põletamine» kaitses väitekirja Energeetika Instituudi aspirant Raoul Uuesoo ja teemal «Matemaatilisi meetodeid kondensaatortopareiga paralleelselt töötava asünkronmootori siirdenähtuste uurimiseks» Tallinna Polütehnilise Instituudi assistent Karl Allik.

Teaduslik nõukogu andis Raoul Uuesoole tehniliste teaduste ja Karl Allikule füüsikaliste-matemaatiliste teaduste kandidaadi teadusliku kraadi.

Lüheneb juustuvalmistamise aeg

Vändra Võitööstuse novaatorite Urmas Altmeri, Mihkel Uudisaru ja Edgar Nugise leiutatud uus juustuvalmistamise tehnoloogia pakub iga päevaga üha laialdasemat huvi piimandusala töötajatele. Vändrat on seni külastanud 23 ekskursiooni.

Hiljuti külastasid Vändra Võitööstust Kubani oblasti ja Kiievi piimatööstuste spetsialistid ning Valgevene juustumeistrid. Erilist huvi tundsid küllalised kirjuustu valmistamise saladuste vastu. Edaspidi lüheneb juustuvalmistamise aeg veelgi. Katsed on andnud häid tulemusi.

kastile märgiti sihtkohana New York. Raadiotehase «Punane Reti», kus hiljuti alustati uute radiolade seeriatööstust, tootmist, saadeti sellele näitusele kaks vastuvõtjat. New Yorgis eksponeeritakse ka «Punase Reti» mitmesuguseid elektrilisi mõõteriistu.

Meie kergetööstuse ettevõtetest saatsid New Yorki näitusele oma tooteid tekstiilivabrikud «Punane Kõit», «1. Detsember», Pärnu Linaketramis- ja Kudumisvabrik jt. Seal demonstreeritakse meie kunstnike loodud pearätki, mille mustriks ja kaunistamiseks on kasutatud rahvuslikke motive ning pealinnaga vaateid. Väljapanekute hulgas on mõõbliriideid, ülikonna- ja mantliriideid. Trikotööstus «Marat» esineb näitusel oma pesu, jakkide, džemperite ja treeningülikondadega. Naha- ja jalatsikombinaat «Kommunaar» esitab uusi naiste ja meeste jalatšimudeid, Tartu Naha- ja jalatsikombinaat aga mitmesuguseid nahkalante-riitootmeid, nagu käekotte, märkmikke, raamatu kaitsekaasi, prillitoose jne. Klaasivabrik «Tarbeklaas» demonstreerib poolkristall- ja kristalltooteid, mille uued näidised on peamiselt tehase noorte kunstnike H. Kõrge ja I. Vaheri loodud.

Mõõblivabrikust «Standard» saadeti Nõukogude näitusele mitmesuguseid suveniire. Nende seas on rahvariides tädrakuid ja poisse, karjapana puhujaid ning heinalisi, ranitsaga koolilapsi ja rahutuulva noori. Nende meeldivate mälestusemetega autor on vabriku kunstnik H. Kõsu-

Punase Koidu» kunstnik V. Aben tutvustab kunstinõukogus New Yorki saadetavaid pearätki

Prof. A. Lemba proovib näitusele saadetavat kontsertklaverit

kond, kes mõne aasta eest lõpetas Riikliku Kunstiinstituudi.

Arvukalt saatis eksponeeritakse ookeanitagusele näitusele Kunstiinstituudi kombinat, kellele nahk- ja metallistööd on leidnud sooja vastuvõtu paljudel rahvusvahelistel näitusel. Väljapanekute seas on näiteks viikingite laeva kujutuse, rahvatantsijate grupi ja rahvusliku ornamentikaga albumeid, aadresside, küllaliskraamatuid ja muid näkkehistsid. Kõik need teosed kaunistavad näitust. A. Kivi «Seltse vendade», E. Krusteni «Noorte südamed» jt. kirjandusteosed jutustavad meie kõitekunsti kõrgest tasemest.

Umbes poolsada metallistööd, mille seas on rahvuslikke sõlgi, ehetekomplekte, sõrmuseid, filigraaneseid, hõbedast küünalajagu, lõõriserviisi jm., kajastavad meie rahvusliku arenenud maitsel ja ateljee töötajate kõrget meisterlikkust. Tarbekunstnikud Adamson-Eric, A. Reindorff, E. Reemets, M. Patune, E. Kurrel, B. Tomberg jt. on loonud rohkesti uusi kunstipäraseid tooteid, mida meie kodumaal turustavad Kunstiinstituudi Kombinaadi kauplused.

Võõrsil viibivad eestlased, kes käesoleval suvel külastavad New Yorgi Nõukogude näitust, saavad seal huvitava ülevaate nii kogu Nõukogude Liidu kui ka Eesti NSV arengust sõjajärgsetel aastatel.

A. SEPP

Kohtumisi Austraalias

KATKEND J. SMUULI ANTARKTISE-REISI PÄEVIKUST «JÄINE RAAMAT»

(Järg.)

2. märts 1958

Pühapäev.

Kõik on suletud — ärid, kinod, baarid. Hommiku poole, jumalateenistuse ajal, liigub vähe autosid. Linnatransport, autobussid ja trollibussid, läheb Port Adelaide'ist Adelaide'isse harva. Suur osa linlastest sõitis juba eile maale, kuigi ma ei kujutle, et Adelaide'i lähemas ümbruses võiks olla rohelust ja loodust meie mõistes. Laadimine seisab, kaubaladude rasked ukseid on kinni ja isegi küllalised saabuvad täna hiljem. Kõrbeline vaikus tuleks nagu mägedelt alla linna kohale, seda ei sega tänavaliikluse müra ega püksiriide viled. Ja selle vaikuse all paluvad usklikud austraallased oma kodanlike parteidena kaklevaid jumalaid: metodistide oma, baptistide oma, adventistide oma, Martin Lutheri oma, mormoonide oma ja toda kõige vägevamat, kelle poja asemele on maa peale akrediteeritud paavst. Ka laevas on hommiku poole vaikne.

Pärast lõunat lähen külla ühele eesti abielupaarile. Nad sõidavad mulle oma «Holdeniga» järele, pargivad kail ja tulevad laevale. Inimestele, kes on Lääne-Saksamaalt siia toodud Ameerika sõjaväe transpordilaevade laadungiruumides, jätab «Koope ratsia» muidugi luksusliku mulje.

Sõidame läbi vaikselt Adelaide'i.

Vähe inimesi, vähe liikumist. Mõeldume uuesti mormoonide kirikust, kus peetakse parajasti jumalateenistust. Väliselt see kirik mingit pühakojat muljet ei jätta. Ja tegelikult ongi ta ehitatud ülimalt praktiliselt — korraga nii kirikuks kui klubiks. Jumalateenistuse ajal on orkestri poodiumile eesriie ette tõmmatud ja tantsupidude ajal, kui poodiumil mängib džässorkester, toimub sama protseduur altariiga.

Minu võõrustajad on noored inimesed. Kui nad sõja lõpul Eestist lahkusid, olid nad 15-aastased. Mõlemad on saanud Austraalias kõrgema hariduse: mees on lõpetanud Adelaide'i ehitusinstituudi, naine Adelaide'i ülikooli arstiteaduskonna. Neil on Austraalia kodakondsus, ja mitte ainult kodakondsus. Nad peavadki end austraallasteks, on kõik oma tulevikuks plaaninud sidunud selle mandriga, kohanenud siinse elulaadi ja loodusega. Naine, välimuselt tüüpiline eestlanna, kõneleb eesti keelt veel väga hästi ja puhtalt, kuid mehel tuleb juba üha üha rohkem inglisekeelseid sõnu ja ka ta kõnemeelust meenutab inglise oma. Kas neile meeldib Austraalia? Meeldib. Juba nüüd, noortena, on nad üsnagi jõukad inimesed. Üksnes mehe aastateenistus — 1000 Austraalia naela — on palju kõrgem keskmine töölise omast. Peale muu on Austraalia maa, mida vähemalt seni on tööpuudus

ainult servamisi riivanud. Meie jutt keerleb eluoluliste küsimuste, korteriüüri, palkade, hindade, ehitusküsimuste jne. ümber ja libiseb iseenesest emigrantide ja «pärisaustraallaste» vahekorrale. Siin pole kõik korras. Varjatud pahameel, mida ma olen juba laevas korduvalt märganud austraallaste suhtumises emigrantidesse, peab olema millegagi seotud ja põhjendatud. Austraalia tütarlapsed abielluvad harva emigrantidega noormeestega. Austraalia põlised perekonnad käivad nendega vähe läbi. Ja kuigi pagulasnoorus on kõike muud kui «umbkeelne võõras», püüvad need nähtamatud piirid ja vaheseinad. Ma püüan pühapäevast teada saada selle põhjust. Ta arvab:

«Meie oleme töökamad.»

«Töökamad? Ja ainult see?»

«Mitte ainult see. Sissetoodud, et jalgu alla saada, teevad vahel tööd odavamalt.»

Näib, et sinna ongi koer maetud. Neis nähakse tööliste pooli, ja arvatavasti mitte asjatult, ohtu palgatasele; ja töödandja poolt — odavamalt tööjõudu ning varjatud relva ametiühingute vastases võitluses. Pole just kadestamisväärt osa!

Minu võõrustajad on meeldivad ja taktilised inimesed. Nad rõhutasid juba alguses, et poliitika pole nende ala ja kohaliku eesti pagulasjuhtkonnaga (siin olevat see suures osas endiste SS-laste käes) pole neil sidemeid ega tegemist. Aga sellest hoolimata ei pääse me kuidagi mööda ühest küsimusest, nimelt noore ja vanema pagulaspõlvkonna üha suurenevatest vastuoludest ja omavahelistest võõrdumistest. See võõrdumine on vist täiesti sea-

duspärane. Pagulaste noorem põlvkond, kes sai olulise osa oma haridusest kas Lääne-Saksamaa või Austraalia koolides, on rohkem assimileerunud, temal on vähem sidemeid oma sünnimaaga, vähem mälestusi, ta on rohkem juurdumisvõimeline ja rohkem kodumaatu. Tähelepanekute järgi nii Rootsis kui siin on neile sageli samavõrra võõrad mõõda Rootsi ja Ameerikat laialipaisatud kodanluseaegsed «riigitoed», kes purelevad iga kerjatud dollari pärast ja keda noorem pagulaslaskond peab «jõuetuks jõuks», «idealistideks» ja «rahvata riigimeesteks», kui ka need vanema põlve inimesed, kes ei suuda kohaneda võõra maa ja keelega, võõra elulaadi ja loodusega, kellel on raskusi töö saamisega ja keda aasta-aastalt ikka tugevamini ja tugevamini kutsutakse oma saar.

Päris hilja õhtul kutsutakse mind muusikasalongi. Ma ei tea, kelle poole pöörduda, kes mind otsib. Umberringi kõneldakse vene ja inglise keelt. Ainult ühe nurgalava ümber istuvad neli sakslast. Just sellest lauast tõuseb pikk-pikk, väga peenike daam nagu õngeritv ja tuleb mulle vastu.

«Herra, te olete eestlane?»

«Olen.»

«Mu jummal! Kas Tartust?»

«Ei, Tallinnast.»

«Mu jummal!»

Istume. Daam tutvustab oma meest, sakslast, ja kahte teist, kes on samuti sakslased. Daam on väga temperamentne. Me kõneleme eesti keeles. Algas on poeetilis-pateetiline:

«Kas te teate, herra, seda: «Eestimaa, su mehele...?»»

«Tea.»

«Oja!» ohkab daam. Ja siis alles jõuan küsida, kust ta pärit on. Tuleb välja, et Tartust. Teda huvitab, kas üks äri, mis kuulus kunagi tema isale, on alles ja «kes seda peab». Tunnen Tartut halvasti ega tea. Tema Austraalias elav isa aga tundvat selle üle tõsist muret ja tahaks kord vaatama sõita.

«Te, proova, olete Eestist kaua juba ära?» küsin.

«Jah, sellest ajast, kui Hitler meid ära kutsus.» See on ainus lause, mida ta ütleb ilma tugeva aktsendita. Nähtavasti on ta seda sageli korranud.

«Kas teie vanemad on sakslased?»

«Mamma on sakslane.»

«Aga isa?»

«Papa on venelane.»

«Ja teie ise?»

«Eestlane, mu jummal!»

Daam meenutab mulle üha enam Oskar Lutsu «Jaamailema abi». Tema mees mõõdab mind uurivalt kahvatute, külmade silmadega. Naine tõlgib talle meie jutu ja siis omakorda mulle mehe küsimuse:

«Kas te sõdisite meie vastu?»

«Sõdisin.»

Me oleme viisakad, vestleme ühest ja teisest, kuid õigele jutule ei saa. Ja et asja kuidagi lõpetada, palub daam meilest tühja «Kazbeki» karpi. Toon karpi terve ja annan selle daamile üle.

«Mulle, mu jummal!»

«Teie härra papale ja teie härra abikaasale, et nad ei unustaks vene tubakat.»

Hea tahte katsumus

(Algus 1. lk.)

se võimalust ning takistada rahvusvahelise pinevuse lõdvenemist. Praeguses olukorras saab ühtne Saksamaa tekkida ainult peaaegu kümne aasta pikkuse iseseisva arengutee läbi käinud kahe Saksa riigi kokkuleppe tulemusena. Saksa DV välisminister dr. L. Bolz deklareeris, et Saksa DV on valmis Saksa FV-ga arutama kõiki küsimusi, mis puudutavad mõlemat Saksa riiki. Saksa FV valitsus aga ei reageeri veel sellele. Kas saab siis kantsler Adenaueri ja tema ümber koondunud revanšistliku kliki elust irundud ja rahu huvidega vastuolus olev poliitika veel kaua olla takistuseks Saksamaa rahulepingu sõlmimisele?

NSV Liidu delegatsiooni juht märkis kolme lääneriigi plaani kohta veel seda, et selles sisalduvad ettepanekud on sisuliselt suunatud Euroopas praegu valitseva pineva ja ohtlike tagajärgi tuua võiva olukorra säilitamisele. Kolme riigi ettepanekute tuleb näiteks, et nad tahaksid Saksamaa territooriumile jätta isegi pärast rahulepingu sõlmimist välismaised väed ja välismaised sõjaväebaasid, ning seda mitte ajutiselt, mingiks kindlaksmääratud perioodiks, vaid, nagu öeldakse, tõsiselt ja kauaks. Mis puutub lääneriikide ettepanekutesse Berliini kohta, siis nende olemus seisab selles, et mitte ainult kindlustada Lääne-Berliini okupatsioonirežiimi, vaid laiendada seda kogu Berliinile.

Lääneriikide plaanis puudutakse ka Euroopa julgeoleku küsimusi ja desarmeerimisprobleemi, kuid neis küsimustes ükskõik milliste sammude astumise tingimuseks seatakse teiste selles plaanis ettenähtud küsimuste, eelkõige Saksamaa probleemi lahendamine.

Kolme suurriigi plaan on seega oma põhiosas nähtavasti selle arvestusega konstrueeritud, et see peab esile kutsuma NSV Liidu negatiivse reaktsiooni. Et see asjaolu muudab tolle plaani täiesti ebarealaalseks, seda on sunnitud tunnistama isegi lääneriikide ajakirjandus. «Lääne plaan praegusel kujul», kirjutab inglise «Times» tagasihoidlikult, «seob ühte nii palju probleeme, et see toob endaga kaasa riski: ühtki neist ei saa asuda lahendamaks». Liberaalne «News Chronicle» aga tunnistab avalikult, et kui taotleda selle plaani tingimatu vastuvõtmist tervikuna, siis võib see nõupidamise ummikusse viia.

Samal ajal kummutab A. Gromõko hõlpsasti kõik vastuväited Nõukogude ettepanekute punktidele.

Riigisekretär Chr. Herter väitis näiteks, et Saksa DV ja Sak-

sa FV ei saavat ei eraldi ega ka üheskoos Saksamaad esindada. Kuid miks? Niisugust otsust, vastas A. Gromõko Chr. Herterile, õigustab nii ajalugu kui ka rahvusvaheline õigus. Minevikus juhtus sageli, et sõda põhjustas selle riigi kadumise, kes sõja oli alustanud; niisuguseid juhtumeid sõlmisid rahu need riigid, kes tekkisid vana riigi territooriumil tema asemel. Lugu Austria-Ungariga, millele Chr. Herter ühes oma sõnavõtuga ise viitas, on näide selle kohta.

Puudutades Chr. Herteri arvamusavaldust, nagu tähendaks rahulepingu sõlmimine kahe Saksa riigiga «Saksamaa alaliseks lõhestatuseks jäämise tunnustamist», ütles A. Gromõko:

«... Nõukogude ettepaneku säärane tõlgendamine on, pehmet öeldes, liiga vaba. On hästi teada, et NSV Liit soovib sõlmida rahu Saksa DV-ga ja Saksa FV-ga sel lihtsal põhjusel, et need kaks Saksa riiki on tööpoolest olemas, ühtset Saksamaad aga esialgu veel ei ole. Kui Saksa DV ja Saksa FV teineteisele lähenemise tulemusel Saksamaa rahvusliku ühtsuse taastamise probleem lõpuks lahendatakse, tervitavad seda kõik saksa rahva sõbrad, kõik need, kes pooldavad püsivat rahu Euroopas. Teatavasti sisaldab Saksamaa rahulepingu sõlmimise projekt, mille Nõukogude valitsus esitas, eriartikleid, mis näevad ette, et leping jääb kehtima ka pärast Saksamaa ühendamist... Kus on siin siis «Saksamaa alaliseks lõhestatuseks jäämise tunnustamine?»

Kui Chr. Herter kõneles, et Nõukogude projekti üheks puuduseks oleval see, et selle projekti sätted näevad ette teatud kitsendusi Saksamaa relvastuse suhtes, ja võrdles Nõukogude projekti Versailles' lepinguga, tuletas A. Gromõko meelde, et rahulepingu Nõukogude projekt lähtub sellest, et Saksamaal peab olema kõik vajalik enda kaitsmiseks, kuid ta ei tohi saada kalalaetungivahendeid, mis võimaldaksid tal uuesti ohustada naaberriike. «Kui kuulata lääneriikide esindajaid», ütles A. Gromõko, «siis tuleb välja, et kui NSV Liit nõuab Saksamaale aatomirelva andmise keelamist, siis võrdub see peaaegu et Versailles' kordamisega. Kui aga lääneriigid tagaukse kaudu toimetavad Lääne-Saksamaa Bundeswehri aatomi- ja raketrelvi, siis see on õigluse ideaal, rahu huvide teenindamise eesküju...»

Küsimuste arutelu Genfis jätkub. Vara on veel igasugusteks prognoosideks. Kuid üht võib kindlasti ütelda: läbirääkimised Genfis on neist osa võtvate riikide hea tahte katsumus.

VAATLEJA

Pool sajandit ruudulisel laual

27. mail sai 60-aastaseks Eesti maleveteran Johannes Tünn. Ligi pool sajandit on ta vapralt heidelnud ruudulisel laual ja on üks vähesed eestlased, kes saavutas kõrge taseme mõlemal rindel — males ja kabes.

Meil pole maletajat, kelle malekarjäär «pikkus ja sügavus» kannataks Tünniga võrdlust. On ju Tünnil hädid tulemusi nii võistlustel Peterburis kui ka võistlustel Leningradis, see tähendab — enne Esimest maailmasõda ja pärast Teist maailmasõda.

Eesti meister oli Tünn males ajavahemikus 1925–1930. Pärast seda oli Tünn kindel olümpiamees, tehes kaasa 4. laual maleolümpiad Münchenis (1936), Stockholmis (1937) ja Buenos Aireses (1939). Kuigi vahepeal võrsus uus malepõlvkond, võitis Tünn 1941. aastal järe, seekord aga juba Eesti NSV esimaletaja tiitlit. Kuigi Tünn pole viimastel aastatel enam pääsenud vabariigi malemeistrivõistluste finaalturniirile, on meie praegune tippmaletajate koosseis (Uusi, Nei, Arulaid, Tarve, Randviir jt.) kor-

Juubilar J. Tünn

Ekskursioonidel vennasvabariikides

Vabariigi ehitajail on kujunenud hea traditsioon, nad käivad teistes liiduvabariikides, näiteks Lätis, Leedus, Ukrainas ja mujal, samuti Moskvast ja Leningradis ning teistes suuremates linnades tutvumas sealsete ehitajate kogemustega.

Hiljuti käis grupp ehitajaid Tallinnast, Tartust, Narvast, Pär-

duvalt tunda saanud vanameistri «karmi kätt».

Nagu Tünn ise ütleb, ei suuda ta momendil enam males tippudega sammu pida. Turniiripartii viietunnine kestus ja kombinatsioonide ohtrus viivad teda ajapuudusse, kus ta ei suuda endise kindlusega orienteeruda. Seevastu kabes kuulub Tünn tänaseni vabariigi esimese viie hulka. Vahemärkusena olgu öeldud, et kabes polenud kodanlikus Eestis Tünnile üldse vastast.

On loomulik, et me ei jõua käesolevasse ülevaatesse mahutada ka Tünni parimate tulemuste loetelu, sest umbes poolest tuhandest peetud võistlusest on ta enamikus kuulunud esimeste hulka. Ent meenutame üht ebatavalist episoodi — arvatavasti paljud ei teagi, et Tünn on Euvega «kahasse» võitnud Aljohhini...

Tünni loogiline mängustiil on nagu koopia Euve omast. Stockholmis maleolümpial Tünn, kes oli kahe malekuulsuse partiidis põhjalikult analüüsitud, pühendas tolle aegse maailma meistri Max Euve oma uuendusse lipugambiidis. Tünn ise ütleb, et see oli «väikese mehe» žest «suurele kolleegile». Ent mis juhtus? Aljohhin — Euve revanšmaši esimeses partiidis mängiti lipugambliiti, Euve tegi ootamatult uuenduse ja võitis suurema vaevata.

Kui maailma maailm tollal õnnitles Euvet tõeada uuenduse ja võidu puhul, siis ei kahelnud keegi maailma meistri «autoriooguses». Ent Euve ise oli see, kes teatas pressikonverentsil, et uuenduse autoriks on Eesti maletaja Johannes Tünn.

Praegu on kauaaegne sideinseener Johannes Tünn pensionär, kes oma vaba aja veedab armsaks saanud ruudulisel laual taga ja keeltega. Olgu märgitud, et Tünn valdab peale eesti keele veel vene, saksa, inglise, prantsuse, esperanto, hispaania ja teisi keeli. Lisame eelöeldule veel seda, et veteran on suur laulusõber. Praegugi laulab ta teise tenorina kaasa kõrgemate koolide lõpetanute segakooris.

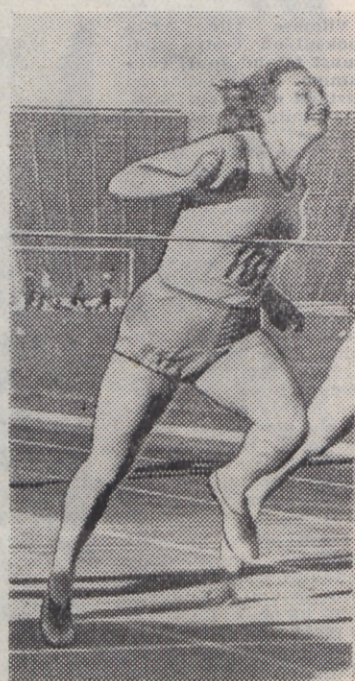
J. Tünni 60. sünnipäeva puhul oli Vabariiklikus Maleklubis pidulik aktus.

Nüüd sõitis grupp ehitajaid Moldaaviasse.

Komitee raadiosaateid

Eestikeelsed raadiosaated toimuvad esmaspäeviti kell 8.30 lainel 30,83 meetrit (9730 kilohertsit) ja lainal 227 meetrit (1322 kilohertsit), kolmapäeviti kell 6.30 lainel 30,83 meetrit (9730 kilohertsit) ja kell 16.25 lainel 227 meetrit (1322 kilohertsit) ning reedeti kell 7.30 lainel 30,83 meetrit (9730 kilohertsit). Saated toimuvad Kesk-Euroopa aja järgi.

SPORT

L. Härsing on endiselt meie kiireim naissprinter

TALLINLASTE KAKSIKÕVIT LINNAVÕISTLUSTEL

Üks oodatuid kergejõustiku üritusi, mis on alati olnud rikas tiptulemuste poolest, on traditsiooniline Tallinn–Tartu linnavõistlus. Seekord peeti arvult 16. linnavõistlus ülikoolilinnas.

Uue vabariigi rekordi vasa-raheites püstitas tallinlane M. Orn. Ta pikim heide oli 59.69. Teiseks jäi isikliku tiptulemusega noor Tartu üliõpilane M. Ainso — 58.05. H. Heinaste (Tallinn) tõukas kuuli 16.01 ja heitis ketast 51.00. C. Vallmann (Tallinn) viskas oda 75.24. Tartlased H. Pärnakivi ja L. Virkus lõpetasid võrdse ajaga — 14.16,2 — 5000 m jooksu. Esimene oli H. Pärnakivi. U. Palu (Tallinn) sai 110 m tõkkejooksus ajaks 14.9.

Naistest kordas L. Härsing (Tallinn) 100 m jooksus vabariigi rekordit 11.8. Väljaspool arvestust püstitas uue Eesti tiptulemuse neidude odaviskes viljandlane K. Raudsepp — 49.06.

Linnavõistlusel oli parim Tallinn. Ka teiste koosseisude kohtumise Tallinnas võitsid pealinlased.

20 KM AJAGA 1:03.57,0

Paides startis Eesti pikamaajooksjate paremik 20 km maanteejooksus. Uue Eesti rekordiga tuli esimeseks H. Pajupuu (Rakvere «Jõud») — 1:03.57,0.

KALEVLASTE KOLMAS VÕIT UNGARIS

Oma viimase kohtumise klassikalises maadluses pidasid kalevlased Ungaris Kecskeketis seal-se spordiklubi KTE esindusega ja võitsid 6:2.

TALLINNA JA TARTU «KALEV» TENNIS

Tallinna «Kalevi» tennisekoondus kohtus Tartu esindusega ja võitis 8:6.

S. ROOTARE 4.—5. KOHAL

Plovdivis (Bulgaaria) lõppes naiste maailma meistri kandidaatide turniir. Esikohale tuli Zvorõkina (NSV Liit) ja kohtub nüüd tiitlimatšis Bõkovaga (NSV Liit). Meie vabariigi maletaja Salme Rootare jagas 4.—5. kohta.

UNGARI KORVPALLURID TALLINNAS

Tallinnas võistlesid ungari korvpallurid. Ungari meistri võistluste teise koha omanik, Budapesti «Vörös Meteor» naiskond kaotas Tartu Riikliku Ülikooli esindusele esimese mängu 38:51 ja teise mängu 42:62. Ka Ungari Polütehnilise Instituudi (MAFC) meeskond kaotas Eesti ametiühingute esindusele mõlemad mängud: esimesel päeval 56:87 ja teisel päeval 61:91.

Tolmetuse kolleegium

Nagu Nõukogude ajakirjanduses juba teatati, tabati 1958. aasta augustis Gruusia NSV territooriumil kaks Ameerika-Türgi salaluure agent, kes olid siia saadetud Türgi territooriumilt.

Hiljuti toimus Taga-Kaukaasia sõjaväeringkonna sõjakohustus nende salakuulajate üle kohtuprotsess, mis kestis kuus päeva.

Kaua, väga kaua korrustasid salakuulajad seda «legendi», mis Ameerika salaluure instruktorid olid neile pähe tuupinud, ja püüdsid igati eitada, et nad on Ameerika ja Türgi luure agendid. Kuid Nõukogude juurdusorganid esitasid selliseid asitõendeid, mis neid täielikult paljastasid. Lõpuks ei aidanud spioonidel midagi muud, kui oma süü üles tunnistada.

«Meid veensid Ameerika instruktorid, et kui me areteerimis korral tunnistame üles oma tõelise tegevuse, siis lastakse meid igal juhul maha», ütles Issa Kamil-oglo. Ja samas jutustas ta enda ja oma paarimehe salakuulajateest.

Issa Kamil-oglo ja Kumela-Gil Riza Aidõn-oglo värvati Ameerika ja Türgi luure teenistusse juba 1956. aastal. Sellest

Ameerika-Türgi salakuulajad süüpingil

ajast peale said nad spetsiaalse ettevalmistuse salaluuretegevuseks Nõukogude Liidus. Siin, ühes Ankara linnäärse maja keses, õpetasid ameerika ja türgi ohvitserid spiooni relvi ja fotoaparaati käsitlema, traatõrkeid ületama jne. Neile tehti ülesandeks sõjalise iseloomuga andmete kogumine Gruusia vabariigi territooriumilt. Neil kästi näiteks kindlaks teha, kas ehitatakse piirirajoonides uusi teid, kus paiknevad sõjaväeosad, nende ülesanne oli pildistada mõningaid tähtsaid objekte jne.

Pärast spetsiaalset ettevalmistust saadeti mõlemad spioonid Ankarast Türgi armee koloneli Ali-bei saatel lennukiga Erzerumi, sealt aga autodol piirirajooni. Piiril uurisid agendid koos Ali-beiga isiklikult terve päeva piirilõiku, mis neil tuli ületada. Seal said nad ka Ali-beilt võltsitud passid Bainamovi ja Sabirjevi nimele, kaks püstolit, kolm fotoaparaati, binokli, Nõukogude raha, traadi lõikamise tangid, kompassi ja teised spiooni «tööriistad».

Pimeduse saabumisel lõikasid spioonid piiri traatõrked läbi ja hakkasid liikuma sisemaa poole. Kuid siin tabas neid ebaõnn. Nad peeti kinni ja toimetati riikliku julgeoleku organitesse.

Päev päeva järel avanesid kohtus üksikasjad Ameerika ja Türgi luure häbiväärsest tegevusest, mille eesmärk on saata Nõukogude Liitu inimjätiste hulga värvatud salakuulajaid. Kohtu eesistuja küsimusele, kes neile salakuulamisvõtteid õpetas, vastas Issa Kamil-oglo: ameeriklased. Ta nimetas ameerika instruktorid Murad-beid, Nedžet-beid ja teisi. Muidugi pole need nende õiged nimed, vaid varjunimed. Tegelikult on nad pesuehtsad ameeriklased, kes ei oskagi türgi keelt, vaid annavad oma õpetusi ja instruksiooni edasi tõlgi kaudu.

Võltsitud passides, millega spioonid varustati, olid nende omanikud sisse kirjutatud Gruusia linnas Kutaissis Tsereteli tänavas majas nr. 93. Selgus aga, et Ameerika-Türgi salaluure oli halvasti informeeritud. Majake,

mis kunagi asus Tsereteli tänavas nr. 93, lammutati juba 1950. aastal, selle asemele aga püstitati uhke paljukuruselise hoone, millel on hoopis teine number.

Mis siis sundis neid inimesi minema välisriikide salaluure teenistusse? Selle kohta ütles süüalune Issa Kamil-oglo oma viimases sõnas:

«Ma kuulusin Türgis nende inimeste hulka, kelle osaks oli raske orjatöö, väljapääsmatu puudus ja häda. Mitte poliitilistel kaalutlustel, vaid talumatu viletsuse pärast hakkasin ma töötama Ameerika salaluure kasuks. Ma pöördun kohtu poole palvega: jätke mind ellu. Ma lükan oma süü nõukogude rahva ees.»

Sama palus ka Kumela-Gil Riza Aidõn-oglo. Ka tema jutustas kohtule, et ta müüs enda Ameerika salaluurele raha eest ja et ta kahetseb oma süüd.

Süüalused tunnistasid end täielikult süüdi salaluures ja õnnestustegevuses Nõukogude riigi vastu. Sõjakohus karistas Kumela-Gil Riza Aidõn-oglod ja Issa Kameli-oglod kumbagi 15-aastase vabadusekaotusega.